

коригування управлінських стратегій. Інтелектуальний капітал повинен бути належним чином керованим для досягнення стійкого інноваційного процесу та забезпечення конкурентоспроможності [2, с. 29–36].

Моніторинг та оцінка результатів є важливими складовими успішного управління. Вони дозволяють вчасно виявляти проблеми та вносити корективи у стратегії та плани дій. Для цього необхідно використовувати сучасні методи та інструменти, такі як аналіз даних, моделювання та прогнозування, що дозволяють отримувати об'єктивну інформацію про стан організації та ефективність її діяльності.

Впровадження концептуальних засад управління сприяє сталому інтелектуальному розвитку організацій, проте існують виклики, які потребують подолання через належне управління змінами та моніторинг результатів. Подальше дослідження та розробка рекомендацій дозволять поліпшити управлінські підходи та забезпечити сталий розвиток інтелектуальних ресурсів.

Варто також враховувати зовнішні фактори, такі як економічні умови, законодавчі зміни, технологічні тренди та інші фактори, які можуть впливати на діяльність організації. Управління інтелектуальним капіталом та впровадження інноваційних підходів дозволяють організаціям адаптуватися до змін та зберігати свою конкурентоспроможність на ринку. Врахування цих факторів допомагає організаціям бути більш гнучкими і швидше реагувати на зміни в середовищі, що сприяє їхньому сталому розвитку.

Ключовим аспектом є формування стратегії довгострокового розвитку, яка включає інвестиції в дослідження та розробки, а також створення партнерств з науково-дослідними установами та іншими організаціями. Це дозволяє забезпечити постійне надходження нових знань та технологій, які можуть бути використані для поліпшення продуктивності та конкурентоспроможності організації.

Крім того, треба звертати увагу на розвиток інноваційної культури в організації, що полягає в підтримці креативності, ініціативності та готовності до змін серед співробітників. Це сприяє формуванню позитивного робочого середовища, де кожен працівник відчуває свою значущість та може робити свій вклад у розвиток організації.

Розвиток інноваційної культури також містить впровадження систем мотивації, які стимулюють працівників до генерації нових ідей та рішень. Це можуть бути як матеріальні стимули, так і нематеріальні заохочення, такі як визнання досягнень, можливості для професійного росту та участь у важливих проєктах. Такий підхід сприяє залученню працівників до процесу інновацій, поліпшенню їхньої мотивації та продуктивності.

1. Федулова Л. Концептуальні засади управління інноваційним розвитком підприємств. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2014. № 2. С. 122–135.

2. Павліха Н., Войчук М. Концептуальні засади управління сталим розвитком міста в умовах європейської інтеграції та реалізації реформи децентралізації. *Регіональна економіка*. 2018. № 3. С. 29–36.

3. Житар М. Концептуальні засади управління інноваційним розвитком телекомунікаційних підприємств. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. № 1(13). С. 157–165.

Олексій ГОЛОВ

аспірант кафедри

адміністративного права та процесу

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ

(м. Дніпро, Україна)

<https://orcid.org/0009-0007-9770-6876>

ПОРУШЕННЯ ПРАВА ГРОМАДЯН НА БЕЗПЕЧНЕ ДЛЯ ЖИТТЯ І ЗДОРОВ'Я ДОВКІЛЛЯ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

На жаль, в сучасних умовах внаслідок повномасштабної збройної агресії російської федерації та збройного конфлікту росіянами систематично порушуються права і свободи громадян України. Передусім через дії агресора порушується фундаментальне право громадян на життя, оскільки кожного дня росіяни ракетами, шахедами, снарядами тощо вбивають мирне населення України, не лише комбатантів. Через дії росіян на окупованій

території відбулася страшна екологічна катастрофа (руйнування Каховської дамби), внаслідок бойових дій знищені екосистеми, ліси, забруднені ріки, заміновано значну частину території, й навіть після завершення збройного конфлікту довкілля для українських громадян не буде безпечним протягом тривалого часу.

Г. Анісімова під правом на безпечне для життя і здоров'я довкілля розуміє закріплену в Конституції України і забезпечувану державою можливість суб'єкта проживати в середовищі, яке не спричиняє шкоди здоров'ю, користуватися для задоволення власних потреб безпечними природними благами [1]. В. Корольова так розкриває зазначене поняття: «це закріплена в Конституції України і гарантована державою сукупність історично обумовлених ступенем розвитку суспільства можливостей кожного вільно користуватися безпечним довкіллям, стан якого відповідає встановленим нормативам його якості, з метою задоволення своїх життєво важливих потреб та інтересів. Дане право має складну структуру, а його зміст необхідно розглядати з урахуванням критеріїв безпечного стану довкілля. На сьогодні такими критеріями є система екологічних, санітарно-протиепідемічних та інших норм, нормативів, вимог, правил, заборон тощо» [4, с. 41]. Особливістю адміністративно-правового забезпечення права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля як регламентованої нормами адміністративного права діяльності публічних адміністрацій, яка спрямована на створення всебічних умов для реалізації громадянами України права на безпечне для життя і здоров'я довкілля [2, с. 161], є те, що, власне, стан безпечності може не залежати від діяльності публічних адміністрацій, оскільки внаслідок дій військового характеру середовище може стати небезпечним для життя і здоров'я громадянина.

О. Сурілова зауважує, що право на безпечне для життя і здоров'я довкілля безпосередньо пов'язане з правом на життя, оскільки навколишнє природне середовище, якість якого не відповідає встановленим вимогам, створює ризики для життя і здоров'я людини, а право на людську гідність передбачає право на життя в безпечному здоровому навколишньому середовищі, якісні показники якого відповідають людській гідності. Поняття гідності надає можливість урахування більшої кількості природних умов та природно-антропогенних факторів, що означає можливість більш повного захисту екологічних прав і інтересів [6, с. 323].

Л. Коритко та А. Кучера на прикладі Каховської катастрофи пишуть про завдану екології та громадянам України шкоду внаслідок глобальної екологічної катастрофи 06 червня 2023 р., коли росіянами була підірвана гребля Каховської ГЕС: «Внаслідок затоплень у воду потрапили хімікати, збудники інфекційних хвороб з цвинтарів, вбиралень, сміттєзвалищ. Усі ці небезпечні речовини вже опинилися в колодязях та відкритих водоймах на території, підтопленій внаслідок підриву ГЕС. У річку Дніпро потрапило понад 150 тонн машинного мастила» [3, с. 42]. Це свідчить про серйозне порушення конституційного права на безпечне для життя і здоров'я довкілля. Важко наразі говорити про військові цілі, які спонукали росіян це зробити, але можна зробити висновок, що керівництво росії не гребує скоєнням воєнних злочинів, які унеможливають фізичне проживання громадян України на певних територіях. Зауважимо, що у ст. 8 Римського статуту Міжнародного кримінального суду у переліку воєнних злочинів визначене «умисне вчинення нападу з усвідомленням того, що такий напад призведе до випадкової загибелі чи поранення цивільних осіб або заподіє шкоди цивільним об'єктам чи масштабної, довготривалої та серйозної шкоди навколишньому природному середовищу, яка буде явно надмірною в порівнянні з конкретною та безпосередньо очікуваною загальною військовою перевагою» [5]. Також у ст. 6 статуту ознакою геноциду названо умисне створення умов життя, розрахованих на доведення певної етнічної групи чи нації до повного або часткового фізичного знищення [5]. Крім того, можна стверджувати, що і в контексті створення важких умов для життя українців, щоб вони виїжджали через неможливість проживати на своїй землі, росіяни цілеспрямовано здійснюють заходи з метою, щоб навколишнє середовище було небезпечним для життя і здоров'я громадян України внаслідок мінування, нанесення шкоди екології, здійснення техногенних катастроф тощо.

Ще 2022 р. Комісією міжнародного права ООН було подано на розгляд Генеральній асамблеї ООН Проект принципів захисту навколишнього середовища під час збройних конфліктів – Draft principles on protection of the environment in relation to armed conflicts [7]. Серед головних принципів Л. Коритко та А. Кучера виділяють наступні: «принцип 19 General environmental obligations of an Occupying Power – Загальні екологічні зобов'язання держави-окупанта: держава, що окупує, має приймати належні заходи щодо запобігання значної шкоди довкіллю окупованих територій, включаючи шкоду здоров'ю та добробуту осіб на

окупованій території; принцип 20 Sustainable use of natural resources – Рациональне використання природних ресурсів: держава, що окупує, має керувати природними ресурсами окупованих територій в інтересах населення та забезпечувати їх стале використання, а також застосовувати належні заходи для запобігання значного негативного впливу на довкілля, який здатний завдавати шкоди здоров'ю та добробуту населення; принцип 26 Remnants of war – Наслідки війни: після завершення збройного конфлікту сторони прагнуть до знешкодження токсичних або небезпечних наслідків війни, що породжують ризики нанесення шкоди навколишньому середовищу» [3, с. 44].

Отже, зауважимо, що в умовах збройних конфліктів порушуються фундаментальні права громадян на життя і гідність, в контексті яких навколишнє середовище стає небезпечним для життя й таким, яке порушує право на гідне життя. російська федерація навмисно і цілеспрямовано скоює воєнні злочини, які завдають значної шкоди навколишньому середовищу в Україні і роблять його небезпечним для життя українців. Наслідком бойових дій стане те, що навколишнє середовище тривалий час залишатиметься небезпечним для життя і здоров'я громадян і Україні необхідно буде докладати значних зусиль із ліквідації наслідків бойових дій, а також вимагати від російської федерації відшкодування збитків за нанесення шкоди екології в Україні.

1. Анісімова Г. В. Теоретичні засади розвитку екологічного законодавства в контексті природно-правової доктрини: монографія. Харків : Право, 2019. 672 с.
2. Голов О. В. Поняття адміністративно-правового забезпечення права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2024. № 3 (56). С. 159–162.
3. Коритко Л. Я., Кучера А. М. Порушення екологічних прав людини в Україні в період воєнного стану (на прикладі Каховської катастрофи). *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2024. Вип. 81 (1). С. 40–46.
4. Корольова В. В. Право на безпечне для життя і здоров'я довкілля в системі особистих немайнових прав фізичної особи. *Legal Bulletin*. 2022. № 3. Р. 37–41.
5. Римський статут Міжнародного кримінального суду від 17.07.1998. Ратифіковано із заявами Законом України від 21.08.2024. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text.
6. Сурілова О. О., Абдулшукур А. Право на безпечне та здорове довкілля: проблеми реалізації під час збройних конфліктів. *Human rights as a base for the implementation of European legal values in Ukraine and the Republic of Poland in the context of civil society development : collective monograph*. Lublin : Izdevnieciba «Baltija Publishing», 2019. Р. 310–330.
7. Draft principles on protection of the environment in relation to armed conflicts. United Nations, 2022. 6 p. *United Nations*. URL : https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft_articles/8_7_2022.pdf.

Максим ГОРЖІЙ

аспірант Класичного приватного
університету (м. Запоріжжя, Україна)

УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНИМИ РЕЗЕРВАМИ ДЕРЖАВИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Стратегічні резерви держави є критично важливим інструментом забезпечення національної безпеки та стійкості в умовах війни. Вони включають запаси енергоресурсів, продовольства, медикаментів, матеріалів і фінансових ресурсів, необхідних для підтримання функціонування економіки, армії та населення під час кризових ситуацій. У воєнний час ефективне управління цими резервами стає питанням виживання держави, оскільки бойові дії, економічні санкції чи блокада можуть призвести до дефіциту ключових товарів і послуг. Для України, яка з 2014 р. перебуває в стані гібридного конфлікту, а з 2022 року – повномасштабної війни з російською федерацією, проблема управління стратегічними резервами набула особливого значення. Метою цієї доповіді є аналіз ролі стратегічних резервів у воєнний період, оцінка сучасних викликів, пов'язаних з управлінням ними, та розробка рекомендацій для підвищення ефективності цього процесу в контексті України.

Стратегічні резерви визначаються як заздалегідь сформовані запаси ресурсів, призначені для забезпечення стабільності держави в умовах надзвичайних ситуацій, зокрема війни [1]. Згідно з дослідженнями Й. Черчмена, управління резервами базується на принципах прогнозування, логістики та оптимізації розподілу [2]. У воєнний час ці принципи доповнюються необхідністю швидкого реагування, адаптивності до руйнувань інфраструктури та координації з військовими операціями. Теоретична модель передбачає три